

EDUCATION/PEDAGOGY

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.1>

POTENCJAŁ WYKORZYSTANIA CYFROWYCH NARZĘDZI UCZENIA SIĘ W PROFILAKTYCE PRZEMOCY INFORMACYJNEJ W UCZELNI PEDAGOGICZNEJ

Vadim Akimov

kandydat do stopnia doktora nauk filozoficznych

Równe Państwowy Uniwersytet Humanitarny (Równe, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4967-2401

vadiakimo@ukr.net

Adnotacja. W artykule zbadano możliwości wykorzystania narzędzi cyfrowych do przeciwdziałania przemocy informacyjnej w środowisku edukacyjnym. Celem badania jest uzasadnienie wykonalności i opracowanie rekomendacji metodologicznych dotyczących wykorzystania narzędzi cyfrowych w profilaktyce przemocy informacyjnej w uczelni pedagogicznej. Jako źródła wykorzystano materiały i metody: analizę źródeł naukowych, analizę treści, ankiety studenckie, ocenę właściwości technicznych narzędzi cyfrowych. Zbadano potencjał techniczny narzędzi cyfrowych, określono ich zgodność z zasadami dydaktycznymi i opracowano zalecenia metodyczne. Cyfrowe narzędzia uczenia się we wspomnianym dyskursie mogą stać się potężnym narzędziem zapobiegania przemocy informacyjnej, ponieważ dają szansę dotarcia do szerokiego grona odbiorców, zapewniają interaktywność, wdrażają bezpieczne środowisko edukacyjne i angażują różnych uczestników procesu edukacyjnego.

Na podstawie analizy określono potencjał organizacyjny, techniczny i pedagogiczny wykorzystania cyfrowych narzędzi uczenia się (narzędzia diagnostyczne, komunikatory, internetowe platformy edukacyjne, narzędzia do wideokonferencji) w przeciwdziałaniu przemocy informacyjnej w uczelni pedagogicznej.

Słowa kluczowe: przemoc informacyjna, środowisko edukacyjne, uczelnia pedagogiczna, zapobieganie przemocy informacyjnej, cyfrowe narzędzia uczenia się, edukacja cyfrowa.

THE POTENTIAL OF USING DIGITAL LEARNING TOOLS TO PREVENT INFORMATION VIOLENCE AT A PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Vadim Akimov

PhD candidate,

Rivne State University of the Humanities (Rivne, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-4967-2401

e-mail: vadiakimo@ukr.net

Abstract. The article explores the possibilities of using digital tools to counteract information violence in the educational environment. The purpose of the study is to substantiate the feasibility and develop methodological recommendations for the use of digital tools to prevent information violence at a pedagogical university. The materials and methods used are: analysis of scientific sources, content analysis, student survey, evaluation of the technical characteristics of digital tools. The technical potential of digital tools was studied, their compliance with didactic principles was determined, and methodological recommendations were developed. Digital learning tools in this discourse can be a powerful tool for the prevention of information violence, as they make it possible to reach a wide audience, ensure interactivity, implement a safe educational environment, and involve various participants in the educational process.

Based on the analysis, the organizational, technical and pedagogical potential of using digital learning tools (diagnostic tools, messengers, online educational platforms, video conferencing tools) in the prevention of information violence in a pedagogical higher education institution is determined.

Key words: information violence, educational environment, pedagogical university, prevention of information violence, digital learning tools, digital education.

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО НАСИЛЬСТВА В ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Вадим Акімов

здобувач ступеня доктора філософії PhD

Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4967-2401

vadiakimo@ukr.net

Анотація. У статті досліджуються можливості використання цифрових інструментів для протидії інформаційному насильству в освітньому середовищі. Метою дослідження є обґрунтування доцільності та розробка методичних рекомендацій щодо використання цифрових засобів для профілактики інформаційного насильства в педагогічному університеті. В якості джерел використано матеріали і методи: аналіз наукових джерел, контент-аналіз, опитування студентів, оцінка технічних характеристик цифрових інструментів. Досліджено технічний потенціал цифрових засобів, визначено їх відповідність дидактичним принципам, розроблено методичні рекомендації. Цифрові засоби навчання в зазначеному дискурсі можуть стати потужним інструментом для превенції інформаційного насильства, оскільки вони дають можливість охопити широку аудиторію, забезпечити інтерактивність, реалізувати безпечне освітнє середовище, залучити до співпраці різних учасників освітнього процесу.

На основі аналізу встановлено організаційно-технічний та педагогічний потенціал використання цифрових засобів навчання (засоби діагностування, месенджери, освітні онлайн-платформи, засоби проведення відеоконференцій) у профілактиці інформаційного насильства в педагогічному закладі вищої освіти.

Ключові слова: інформаційне насильство, освітнє середовище, педагогічний університет, профілактика інформаційного насильства, цифрові засоби навчання, цифрова освіта.

Вступ/«Introduction». В умовах постійного розвитку інформаційно-цифрових технологій проблема інформаційного насильства набуває все більшої суспільної гостроти. Інформаційне насильство не оминуло й освітнє середовище, де здобувачі освіти в університетах нерідко стикаються з різними формами його прояву, такими як кібербулінг, тролінг, поширення фейків тощо. Проведені дослідження засвідчують, що близько 60-70% здобувачів освіти педагогічних закладів вищої освіти хоча б один раз спостерігали або були жертвами проявів інформаційного насильства, таких як: дезінформація, кібербулінг, фейкові наукові дослідження, плагіат, політичний чи ідеологічний тиск, зловживання особистими даними, спам, образи в соціальних мережах (Акімов, 2023: 112). Дослідження турецьких учених доводять, що «59,8% здобувачів освіти зазнавали випадків кібербулінгу на електронних носіях, 20,7% заявили, що їх турбували через Інтернет, 27,7% через мобільний телефон і 51,7% як через Інтернет, так і через мобільний телефон. Водночас 80% тих, хто зазнав насильства через електронні засоби, зазнали більш ніж однієї форми насильства» (Turan, Polat, Karapirli, Uysal, Turan, 2011: 26). Частка інформаційного насильства (далі – ІН) засобами ІКТ почала стрімко зростати ще у першому десятилітті 2000-х років, що доводить дослідження Х. Сміта, яке проведене в умовах студентського містечка університету Теннесі (Smith, 2007).

Важливо розуміти, що ІН може мати місце не лише в цифровому середовищі, але й мати певну синтезовану форму з традиційними формами (наприклад, через образи та приниження). Педагогам закладів вищої освіти (ЗВО), а також майбутнім учителям загальноосвітньої школи необхідно володіти компетенціями для раннього виявлення та реагування на випадки ІН. Забезпечення атмосфери поваги, толерантності та взаєморозуміння в освітньому середовищі є головним чинником превенції ІН. Враховуючи, що інформаційне насильство здебільшого проявляється в умовах цифрового простору, його профілактику в педагогічному університеті доцільно проводити саме цифровими освітніми засобами. Вважаємо, що використання цифрових засобів навчання може стати ефективним інструментом для протидії цій проблемі.

Дослідження інтеграції цифрових засобів навчання в освітній процес вітчизняних ЗВО в останні роки проводили С. Борисова (2023), М. Козяр, І. Мірко (2024), Н. Морзе, Н. Овчарук, О. Співаковський, О. Спірін, О. Тимошук (2022), Ю. Шабала (2018), С. Щербак (2024), Н. Яремчук (2023) та ін. Варто відмітити, що окресленні дослідження стосуються переважно змістово-методичних аспектів освітнього середовища, зокрема розглядаються умови застосування конкретних цифрових технологій, їхньої адаптації до особливостей професійної підготовки фахівців певних напрямів, вивчення певних шкільних предметів чи діагностування навчальних досягнень. Осторонь залишаються проблеми ІН, які виникають в умовах ЗВО, в тому числі педагогічного профілю. В цій ситуації цифрові інструменти можуть стати потужним ресурсом для профілактики та протидії цій проблемі.

З огляду на вище зазначене, **метою** статті є обґрунтування потенціалу використання цифрових засобів навчання для профілактики інформаційного насильства в педагогічному університеті та розроблення методичних рекомендацій щодо їх використання.

Основна частина. Цифровізація усіх сфер діяльності людини неодмінно впливає на поширення інформаційного насильства. З одного боку, цифрові інструменти дають можливість для анонічного цювання та поширення негативної інформації. З іншого боку, вони можуть бути використані для профілактики ІН, наприклад, для проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, розвитку медіаграмотності

та формування навичок емпатичного спілкування. Цифрові засоби навчання у профілактиці інформаційного насильства не мають чітких обґрунтованих дидактичних принципів їхнього використання. Оцінюючи потенціал ефективності цифрових засобів навчання в процесі профілактики ІН в педагогічному університеті, аналіз доцільно проводити крізь призму низки дидактичних принципів:

1. Принцип інтерактивності. Явище інформаційного насильства носить як об'єктний так і масовий характер, тому важливо аби цифрові засоби навчання стимулювали масову задіяність усіх учасників освітнього процесу педагогічного закладу вищої освіти. Цифрові засоби навчання повинні сприяти активній участі здобувачів освіти, заохочувати до висловлювання думок, сприяти об'єктивному засвоєнню інформації й прийняття обґрунтованих рішень.

2. Принцип науковості. Використання цифрових засобів навчання має бути реалізоване з урахуванням новітніх досліджень та передового педагогічного досвіду. Наукова обґрунтованість їхнього застосування повинна визначатися у залежності від форми прояву інформаційного насильства, а також можливостями технічного інструментарію.

3. Принцип етичності. Використання цифрових засобів навчання має відповідати етичним принципам організації освітньо-превентивного середовища. Важливо аби технічний інструментарій цифрових засобів навчання послуговувався лише у профілактичних й просвітницьких цілях й ніяким чином не порушував етичних норм учасників освітнього процесу.

4. Принцип доступності. Цифрові засоби навчання мають бути доступними для всіх студентів, незалежно від наявного у них технічного устаткування або ж рівня їхньої цифрової грамотності. Водночас використання цифрових засобів навчання не повинно обмежуватися складним підходом щодо їхнього інтерфейсу чи налаштування.

5. Керуючись окресленими принципами доцільно проводити аналіз технічного потенціалу цифрових засобів навчання в профілактиці інформаційного насильства різних форм прояву. Таким чином основними критеріями оцінки потенціалу використання цифрових засобів навчання для профілактики інформаційного насильства в педагогічному університеті є дидактичні принципи й форми прояву інформаційного насильства.

З огляду на викладене нами сформульовано низку ряд завдань дослідження:

1. Проаналізувати технічний потенціал цифрових засобів навчання в профілактиці різних форм інформаційного насильства.

2. Визначити відповідність цифрових засобів навчання дидактичним принципам інтерактивності, науковості, етичності та доступності.

Обґрунтувати методичні рекомендації щодо використання цифрових засобів навчання (різних типів) для профілактики інформаційного насильства в педагогічному університеті.

Матеріали і методи дослідження. Методологічною основою дослідження слугували загальнонаукові та спеціальні методи: системний підхід, аналіз науково-методичної літератури, контент-аналіз, оцінювання техніко-технологічних характеристик, синтезу наукового та практичного досвіду використання цифрових засобів навчання. Дослідження носить теоретично-аналітичний характер, тому методи емпіричного дослідження й експериментальних заходів використано лише на етапі опитування здобувачів освіти щодо повсякденного використання конкретних цифрових засобів.

В якості матеріалів дослідження використано матеріали наукового характеру з платформ Google Академія (<https://scholar.google.com/>) та ResearchGate (<https://www.researchgate.net/>). В якості джерельної бази використання цифрових засобів навчання використано веб-ресурси освітніх платформ EDX (<https://www.edx.org/>), Coursera (<https://www.coursera.org/>), Prometheus-Україна (<https://prometheus.org.ua/>). Вивчення досвіду діагностувального потенціалу цифрових засобів навчання відбувалося послуговуючись офіційною документацією Google Forms (<https://support.google.com/a/users/answer/9991170?hl=uk>), Microsoft Forms (<https://forms.office.com/>). Вивчення інструментарію мобільних месенджерів відбувалося послуговуючись такими ресурсами, як-то: Telegram (<https://telegram.org/support?setln=uk>), Viber (<https://help.viber.com/hc/uk>), WhatsApp (https://faq.whatsapp.com/?locale=uk_UA). Вивчення можливостей проведення онлайн-зустрічей та семінарів проведено шляхом аналізу інструментів Zoom (<https://support.zoom.com/>) та Google Meet (<https://support.google.com/meet/?hl=uk#topic=14074839>). Систематизація результатів аналізу цифрових засобів навчання та опитування здобувачів вищої освіти виконувалося послуговуючись WPS Calc та Microsoft Excel.

Результати та їх обговорення. З метою вивчення оцінки потенціалу цифрових засобів навчання для профілактики інформаційного насильства у педагогічному закладі вищої освіти виконаний їхній аналіз в залежності від етапності використання та профілактичних потреб.

Першим кроком був аналіз засобів діагностувального спрямування, котрі дозволяють виявити прояви інформаційного насильства: В якості таких інструментів обрано Google Forms та Microsoft Form. Освітня практика свідчить, що використання цих засобів дозволяє ефективно організувати збір даних серед здобувачів щодо якості надання освітніх послуг (Nurmahmudah, Nuryuniarti, 2018), визначати якість навчальних курсів (Cho, 2018). В якості основних критеріїв оцінки ефективності конкретного інструменту нами визначені такі критерії як: доступність (платна/безкоштовна ліцензія), популярність серед здобувачів освіти, зручність інтерфейсу, можливість аналізу результатів.

Результати опитування здобувачів вищої освіти засвідчили емпіричні результати, що подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати опитування здобувачів вищої освіти на предмет використання цифрових засобів навчання

№ з/п	Запитання/критерій	Відповідь «Так»	Відповідь «Ні»
1	Чи використовуєте Ви у навчанні інструменти Microsoft?	82%	18%
2	Чи використовуєте Ви у навчанні інструменти Google?	88%	12%
3	Чи використовували Ви у навчанні Microsoft Forms?	3%	97%
4	Чи використовували Ви у навчанні Google Forms?	64%	36%

Як бачимо більшість респондентів (82%) використовують у навчанні інструменти Microsoft, 88% – Google. Це свідчить про високу популярність цих платформ у освітньому середовищі ЗВО. Водночас Microsoft Forms використовується значно рідше (3%) ніж Google Forms (64%). Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як доступність, функціональність та інтеграція з іншими інструментами.

Наступна таблиця висвітлює результати аналізу за критеріями: доступність, зручність інтерфейсу, можливість аналізу результатів (таблиця 2).

Таблиця 2

Результати аналізу цифрових засобів навчання для діагностування проявів насильства в освітньому середовищі ЗВО

№ з/п	Запитання/критерій	Microsoft Forms	Google Forms
1	Доступність (платна/ безкоштовна ліцензія)	Платна	Безкоштовна
2	Зручність інтерфейсу	Зручний	Зручний
3	Можливість аналізу результатів	+	+

Слід окремо зауважити, що результати цього опитування мають обмежений характер, адже вони ґрунтуються на невеликій вибірці респондентів (кількість здобувачів освіти – 112 осіб; кількість викладачів, котрі проводили оцінку цифрових засобів – 8 осіб). Результати дослідження не можуть бути узагальнені на всю освітню спільноту.

Таким чином в якості діагностувального інструменту проявів інформаційного насильства в практику педагогічних закладів вищої освіти доцільно впроваджувати Google Meet, що продетерміноване його популярністю та безкоштовною ліцензією на використання. Разом з тим означене дозволяє забезпечити реалізацію принципів етичності й доступності у процесі їхнього використання.

Наступним етапом оцінки потенціалу цифрових засобів навчання є вивчення освітніх платформ. Освітні платформи можуть відігравати важливу роль у профілактиці інформаційного насильства, адже вони дають можливість:

- охопити широку аудиторію: завдячуючи онлайн-курсам та інтерактивним модулям можна донести інформацію про ризики інформаційного насильства, способи його розпізнавання та протидії щодо великої кількості здобувачів вищої освіти педагогічного університету;
- забезпечити інтерактивність: різноманітні інтерактивні завдання, вікторини та дискусії роблять процес навчання більш цікавим та ефективним;
- реалізувати безпечне освітнє середовище: освітні платформи можуть забезпечити анонімність та конфіденційність, що дає можливість здобувачам вищої освіти вільно обговорювати проблеми інформаційного насильства та отримувати підтримку;
- залучити до співпраці різних учасників освітнього процесу: освітні платформи можуть використовуватися для налагодження співпраці між педагогами, здобувачами вищої освіти та іншими стейкхолдерами з питань профілактики інформаційного насильства.

Аналіз виконувався на предмет наявності курсів щодо профілактики інформаційного насильства, формування медійної грамотності та боротьби із дезінформацією та фейками.

Таблиця 3

Курси з профілактики інформаційного насильства на Edx

Назва курсу	Мова викладання	Вартість	Тривалість
StopBullying: A MOOC for Bullying Prevention	Англійська	Безкоштовно	6 тижнів
Cyberbullying Prevention for Educators	Англійська	\$49	4 тижні
Digital Citizenship and Online Safety	Англійська	\$49	6 тижнів
Media Literacy and Critical Thinking	Англійська	\$49	6 тижнів
Social Media and Mental Health	Англійська	\$49	4 тижні
Preventing and Responding to Sexual Harassment in Higher Education	Англійська	\$49	6 тижнів
Combating Cyberhate and Online Violence	Англійська	\$49	6 тижнів
Building a Culture of Respect and Inclusion	Англійська	\$49	6 тижнів

Так, наприклад, на освітній платформі EDx наявні онлайн-курси, що стосуються профілактики інформаційного насильства однак переважна більшість із них платна й англійською мовою.

Опитування здобувачів освіти щодо бажання здійснювати оплату за онлайн-курси щодо запобігання інформаційного насильства наступні: 12% готові сплачувати, 88% – не готові сплачувати. Крім того платний доступ до цих курсів суперечить реалізації принципу доступності, що суперечить попередньо визначеним дидактичним принципам.

Схожа закономірність спостерігається з ресурсом Coursera, де переважна кількість курсів платна. Результати аналізу наявності курсів щодо протидії інформаційному насильству представлені у таблиці 4.

Таблиця 4

Курси з профілактики інформаційного насильства на Coursera

Назва курсу	Мова викладання	Вартість	Тривалість
Cyberbullying Prevention for Educators	Англійська	\$49	4 тижні
Digital Citizenship and Online Safety	Англійська	\$49	6 тижнів
Media Literacy and Critical Thinking	Англійська	\$49	6 тижнів
Social Media and Mental Health	Англійська	\$49	4 тижні
Preventing and Responding to Sexual Harassment in Higher Education	Англійська	\$49	6 тижнів
Combating Cyberhate and Online Violence	Англійська	\$49	6 тижнів
Building a Culture of Respect and Inclusion	Англійська	\$49	6 тижнів
Tackling Bullying: A Global Approach to Prevention	Англійська	\$49	4 тижні
Online Harassment: Strategies for Prevention and Response	Англійська	\$49	4 тижні

Значні переваги у контексті дослідження має платформа Prometheus, котра не передбачає оплати за проходження курсів. Водночас низка із цих курсів безпосередньо стосується запобігання інформаційному насильству в умовах освітнього середовища ЗВО. Перелік онлайн-курсів із зазначеного ресурсу наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Курси з профілактики інформаційного насильства на Prometheus

Назва курсу	Мова викладання	Вартість	Тривалість
Основи кібербезпеки	Українська	Безкоштовно	4 тижні
Кібербезпека для дітей	Українська	Безкоштовно	2 тижні
Медіаграмотність: критичне мислення в цифровому середовищі	Українська	Безкоштовно	4 тижні
Емоційний інтелект: розуміння та управління своїми емоціями	Українська	Безкоштовно	4 тижні
Як спілкуватися з дітьми про онлайн-безпеку	Українська	Безкоштовно	2 тижні
Протидія булінгу	Українська	Безкоштовно	4 тижні
Педагогіка партнерства: повага, співпраця, відповідальність	Українська	Безкоштовно	4 тижні

Проходження курсів на Prometheus є доступним для усіх здобувачів вищої освіти, незалежно від їхнього фінансового становища. Водночас, велика кількість курсів Prometheus включають інтерактивні елементи, такі як вікторини, тести та практичні завдання, робить процес навчання більш цікавим та ефективним. Крім того онлайн-курси розробляються за участю провідних фахівців з різних галузей, що гарантує отримання актуальних знань та навичок. В контексті задекларованих завдань дослідження, цей ресурс дозволяє забезпечити принцип науковості, інтерактивності й доступності. Використання таких курсів доцільно реалізувати в рамках неформальних та інформальних навчальних заходів, які сприятимуть розширенню кругозору здобувачів освіти педагогічних навчальних закладів вищої освіти в напрямі виявлення й профілактики інформаційного насильства.

Цифрові месенджери дозволяють запобігти проявам насильства, зокрема ідентифікувати й розголошувати його прояви (Patton, 2018). Постійна комунікація учасників освітнього середовища дозволяє здійснювати моніторинг виникнення насильства інформаційного характеру. На нашу думку використання месенджерів у профілактиці інформаційного насильства в педагогічному університеті може реалізуватися за такими напрямками:

1. Створення інформаційних каналів: використовувати месенджери для створення каналів, де студенти й викладачі можуть отримати доступ до інформації про інформаційне насильство; його форми, ознаки та способи запобігання.

2. Проведення просвітницьких кампаній: реалізація тематичних чат-ботів, які надають інформацію та інтерактивні завдання з профілактики інформаційного насильства та проведення голосувань, дебатів й опитувань.

3. Створення груп підтримки: створювати групи в месенджерах, де студенти, які стикаються з інформаційним насильством, можуть отримати підтримку та допомогу від психологів, консультантів та інших учасників.

З метою визначення інструментів месенджерів, котрі можуть забезпечити окреслені напрями, ми проаналізували можливості Viber, WhatsApp, Telegram.

Результати аналізу потенціалу цифрових засобів за напрямками використання представлені у таблицях 6–8.

Таблиця 6

Порівняння можливостей месенджерів для проведення просвітницьких кампаній

Месенджер	Функції	Переваги	Недоліки
Viber	Канали з необмеженою кількістю підписників. Можливість публікації текстів, зображень, відео, посилань. Можливість проведення опитувань.	Велика аудиторія. Зручний інтерфейс.	Немає можливості закріплювати повідомлення. Немає можливості створювати чат-ботів.
WhatsApp	Групи з кількістю учасників до 256. Можливість публікації текстів, зображень, відео, посилань. Можливість голосових та відеодзвінків.	Захист даних. Шифрування повідомлень.	Немає можливості створювати канали. Немає можливості закріплювати повідомлення.
Telegram	Канали з необмеженою кількістю підписників. Можливість публікації текстів, зображень, відео, посилань, файлів. Можливість створення чат-ботів. Можливість закріплювати повідомлення.	Менша аудиторія, ніж у Viber. Дещо складніший інтерфейс.	Модерація контенту залежить від адміністратора каналу/групи.

Таблиця 7

Порівняння можливостей месенджерів для створення інформаційних каналів

Месенджер	Функції	Переваги	Недоліки
Viber	Чат-боти. Опитування.	Велика аудиторія. Зручний інтерфейс.	Немає можливості створювати канали. Немає можливості закріплювати повідомлення.
WhatsApp	Групи. Опитування.	Захист даних. Шифрування повідомлень.	Немає можливості створювати канали. Немає можливості закріплювати повідомлення.
Telegram	Канали. Чат-боти. Опитування. Вікторини.	Можливість створення інтерактивного контенту. Шифрування даних.	Можливість створення анонімних акаунтів та каналів.

Таблиця 8

Порівняння можливостей месенджерів для створення груп підтримки

Месенджер	Функції	Переваги	Недоліки
Viber	Закриті групи. Голосові та відеодзвінки.	Велика аудиторія. Зручний інтерфейс.	Немає можливості створювати канали. Не завжди чітка політика щодо модерації контенту.
WhatsApp	Закриті групи. Голосові та відеодзвінки.	Захист даних. Шифрування повідомлень.	Немає можливості створювати канали. Немає можливості закріплювати повідомлення.
Telegram	Закриті канали. Голосові та відеодзвінки.	Можливість створення анонімних груп. Шифрування даних.	Менша аудиторія, ніж у Viber. Дещо складніший інтерфейс.

Резюмуючи інформацію наведену в таблицях можемо констатувати наступне: Viber оптимальний для створення інформаційних каналів та проведення просвітницьких кампаній завдяки зручному інтерфейсу; WhatsApp ефективніший для створення груп підтримки завдяки захисту даних та шифруванню повідомлень; Telegram володіє найбільшим спектром можливостей для реалізації всіх трьох завдань, однак має дещо складніший інтерфейс.

З метою вибору оптимального варіанту із вище перелічених було проведено опитування серед студентів, яке стосувалося популярності та зручності використання месенджерів. Відтак 42% надали перевагу Telegram, 41% – Viber, 17% – WhatsApp.

Для проведення семінарів, зустрічей та спеціалізованих занять нами було проаналізовано низку інструментів, які є найбільш поширеними у практиці сучасної вітчизняної вищої освіти, а саме Zoom та Google Meet. У контексті профілатки інформаційного насильства їх доцільно використовувати при проведенні онлайн-семінарів та тренінгів для студентів та викладачів, проведення онлайн консультацій та забезпечувати їх модерацію.

За результатами проведеного порівняльного аналіз зазначених засобів виявилось, що потенціал технічних можливостей практично не має відмінностей, за виключенням кількості учасників та можливості запису зустрічі (табл. 9).

Порівняння функцій Zoom та Google Meet як засобів профілактики ІН

Функція	Zoom	Google Meet
Кількість учасників	До 1000	До 250 (до 500 з Google Workspace Enterprise)
Запис зустрічей	Доступний	Доступний (залежно від налаштування)
Демонстрація екрана	Доступний	Доступний
Підняття руки	Доступний	Доступний
Реакції	Доступний	Доступний
Чат	Доступний	Доступний
Віртуальні фони	Доступний	Доступний
Шифрування даних	Доступний (AES-256)	Доступний (AES-256)

Резюмуючи результати аналізу доцільно задекларувати наступне, цифрові засоби навчання – це перспективний напрям у профілактиці інформаційного насильства, який має значний потенціал для покращення безпеки та комфортного середовища в освітньому просторі. Особливої уваги в контексті їхнього використання потребує обґрунтування методичних підходів, які сприятимуть формуванню безпечного та комфортного освітнього середовища для спілкування, вільне від інформаційного насильства.

Висновки. Проблеми інформаційного насильства стають все більш актуальними в освітньому середовищі, корелюючи при цьому із темпами розвитку інформаційних технологій. Профілактика інформаційного насильства за таких умов є надзвичайно важливою. Цифрові засоби навчання в зазначеному дискурсі можуть стати потужним інструментом для превенції інформаційного насильства, оскільки вони дають можливість охопити широку аудиторію, забезпечити інтерактивність, реалізувати безпечне освітнє середовище, залучити до співпраці різних учасників освітнього процесу.

Результати дослідження засвідчили, що:

- **Google Forms** є оптимальним інструментом для діагностування проявів інформаційного насильства в освітньому середовищі педагогічного закладу вищої освіти;
- **Prometheus** пропонує найширший спектр онлайн-курсів з профілактики інформаційного насильства; які доцільно опрацьовувати в рамках неформальної та інформальної освіти;
- **Viber/ Telegram** найкраще підходить для створення інформаційних каналів, проведення просвітницьких кампаній та створення груп підтримки;
- **Zoom** та **Google Meet** мають практично однаковий потенціал для проведення онлайн-семінарів, тренінгів, консультацій.

Слід відмітити, що впровадження й використання цифрових засобів навчання повинно ґрунтуватися на основі принципів інтерактивності, доступності, науковості й етичності, відповідно до яких доцільно здійснювати підбір ефективних інструментів. Важливо враховувати специфіку проявів інформаційного насильства й відповідно послуговуватися різними типами цифрових засобів, а також забезпечувати модерацію та контроль просвітницького контенту.

Важливо зазначити, що представлене дослідження є лише першим кроком у вивченні потенціалу цифрових засобів навчання в профілактиці інформаційного насильства: Доцільно проводити подальші наукові пошуки, аби краще зрозуміти, як ці засоби можна використовувати для підвищення обізнаності про проблему, розвитку навичок медіаграмотності та формування безпечного та етичного освітнього середовища в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Акімов В. Дослідження інформаційного насильства в закладах вищої освіти: основні види прояву та детермінанти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 65, Т.1, С. 108-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.22>.
2. Борисова, С. Значення цифрового освітнього середовища для професійної підготовки здобувачів вищої освіти засобами цифрових технологій. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 11(9). С. 7-14.
3. Мірко І. Сутність та роль застосування інформаційних систем організації навчання у закладах освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. №2 (30). С. 910-921. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2\(30\)-910-921](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2(30)-910-921).
4. Тимошук О., Козяр М. Інформаційно-цифрові технології доповненої та віртуальної реальності в освіті: огляд технічних і дидактичних можливостей. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 45. С. 179-183. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.36>.
5. Шабала Ю. А. С. Умови розвитку цифрової компетентності педагогів нової української школи: Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди (PDDig-2023) у змішаному форматі: матеріали IV науково-практичної конференції ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, 2018. С. 124-127.
6. Щербак С. Розробка комп'ютерної гри для навчання школярів основ безпечної поведінки в інтернеті. *Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. 2024. Випуск 23. С. 183-191. DOI: [10.5281/zenodo.10812987](https://doi.org/10.5281/zenodo.10812987).
7. Яремчук Н. Особливості цифрового освітнього середовища в умовах професійної дистанційної підготовки вчителів початкової школи. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2023. № 39. С. 258-267. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.39.12051>.

8. Cho H. An online survey tool as a learner response system: Use of Google forms in university TOEIC courses. *Multimedia-Assisted Language Learning*. 2018. № 21(2).
9. H. Smith. Violence on campus: Practical recommendations for legal educators. Retrieved from *University of Tennessee*. 2007. № 32. C. 443.
10. Nurmahmudah E., Nuryuniarti R. Google forms utilization for student satisfaction survey towards quality of service at Universitas Muhammadiyah Tasikmalaya. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1477, No. 2, p. 022003). 2018. DOI: 10.1088/1742-6596/1477/2/022003.
11. Patton D. U., McGregor K., Slutkin, G. Youth gun violence prevention in a digital age. *Pediatrics*. 2018. № 141(4). DOI: 10.1542/peds.2017-2438.
12. Turan, N., Polat, O., Karapirli, M., Uysal, C., & Turan, S. G. The new violence type of the era: Cyber bullying among university students: Violence among university students. *Neurology, psychiatry and brain research*. 2011. № 17(1). C. 21-26. DOI: 10.1016/j.npbr.2011.02.005.

References:

1. Akimov, V. (2023). Doslidzhennia informatsiinoho nasyllia v zakladakh vyshchoi osvity: osnovni vydy proiavu ta determinanty [Research on Information Violence in Higher Education Institutions: Main Types of Manifestation and Determinants]. *Innovatsiina pedahohika*, 108-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.22> [in Ukrainian].
2. Borysova, S. (2023). Znachennia tsyfrovoho osvitnoho seredovyscha dlia profesiinoi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity zasobamy tsyfrovikh tekhnolohii [The Importance of the Digital Educational Environment for the Professional Training of Higher Education Students by Means of Digital Technologies]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 11(9), 7-14 [in Ukrainian].
3. Mirko, I. (2024). Sutnist ta rol zastosuvannia informatsiinykh system orhanizatsii navchannia u zakladakh osvity. *Nauka i tekhnika sohodni*, (2 (30)). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2\(30\)-910-921](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2(30)-910-921) [in Ukrainian].
4. Tymoshchuk, O. & Koziar, M. (2022). Informatsiino-tyfrovi tekhnolohii dopovnenoi ta virtualnoi realnosti v osviti: ohliad tekhnichnykh i dydaktychnykh mozhlyvostei [Information and digital technologies of augmented and virtual reality in education: an overview of technical and didactic possibilities]. *Innovatsiina pedahohika*, 45, 179-183. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.36> [in Ukrainian].
5. Shabala, Yu. A. (2018). Umovy rozvytku tsyfrovoi kompetentnosti pedahohiv novoi ukrainskoi shkoly [Conditions for the development of digital competence of teachers of the new Ukrainian school]: *Profesiinyi rozvytok v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva: suchasni trendy (PDDig-2023) u zmishanomu formati: materialy IV naukovopraktychnoi konferentsii . DZVO «Universytet menedzhmentu osvity»*, m. Kyiv, 124-127 [in Ukrainian].
6. Shcherbak, S. (2024) Rozrobka kompiuternoï hry dlia navchannia shkolariv osnov bezpechnoi povedinky v interneti. Naukovo-doslidna robota studentiv yak chynnyk udoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Development of a computer game to teach students the basics of safe behaviour on the Internet]: *zb. nauk. prats KhNPU imeni H. S. Skovorody*. 23, 183-191. DOI: 10.5281/zenodo.10812987 [in Ukrainian].
7. Yaremchuk, N. (2023). Osoblyvosti tsyfrovoho osvitnoho seredovyscha v umovakh profesiinoi dystantsiinoi pidhotovky vchyteliv pochatkovoï shkoly. *Visnyk Lvivskoho universytetu* [Features of the digital educational environment in the context of professional distance learning for primary school teachers]. *Seriia pedahohichna*, (39). DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.39.12051> [in Ukrainian].
8. Cho, H. (2018). An online survey tool as a learner response system: Use of Google forms in university TOEIC courses. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 21(2).
9. Smith, H. (2007) Violence on campus: Practical recommendations for legal educators. Retrieved from *University of Tennessee*. Режим доступу: <http://works.bepress.com/sandra-thomas.32.>, 443.
10. Nurmahmudah, E., & Nuryuniarti, R. (2020, March). Google forms utilization for student satisfaction survey towards quality of service at Universitas Muhammadiyah Tasikmalaya. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1477, No. 2, p. 022003). IOP Publishing. DOI: 10.1088/1742-6596/1477/2/022003.
11. Patton, D. U., McGregor, K., & Slutkin, G. (2018). Youth gun violence prevention in a digital age. *Pediatrics*, 141(4). DOI: 10.1542/peds.2017-2438.
12. Turan, N., Polat, O., Karapirli, M., Uysal, C., & Turan, S. G. (2011). The new violence type of the era: Cyber bullying among university students: Violence among university students. *Neurology, psychiatry and brain research*, 17(1), 21-26. DOI: 10.1016/j.npbr.2011.02.005.